

RELAȚIA PEISAJ URBAN-OBIECTIV MUZEAL ÎN PERCEPȚIA PUBLICULUI LA MUZEUL CHIMIEI IEȘENE „PETRU PONI”

MONICA NĂNESCU

Localitățile urbane contemporane sunt caracterizate printr-o mare varietate de activități care, zonificate, generează în final structura funcțională a respectivei așezări, structură dominată de spațiul colectiv, definit ca un sistem unitar de spații libere și edificii înglobate în teritoriul urbanizat, sistem ce permite utilizarea sa în comun de către grupuri largi de populație.

Factorul cantitativ care condiționează calitățile spațiului colectiv se referă (după Cerasi) la numărul de oameni care frecventează spațiul aflat în discuție; acesta este cu atât mai semnificativ pentru colectivitate cu cât atrage un număr mai mare de persoane care îl solicită, îl cunosc, îl dezvoltă.

În cazul unui muzeu, bugetul de timp liber al populației influențează direct ritmul și intensitatea de solicitare a instituției respective. Timpul liber rezultat din sistemul de muncă, timpul liber afectat utilizării spațiilor publice de către diverse tipuri de familii și timpul liber rezultat din modul de concepție se află în relație cu organizarea și funcționarea unor dotări social-culturale, nivelul cultural ridicat atrăgând după sine cerințe superioare privind calitatea prestațiilor, diversificarea activităților culturale, distractive, informaționale și educaționale, totodată apărând și necesități individuale sporite de autoperfecționare și autoculturalizare, o mai mare capacitate de alegere dintr-o gamă largă de obiective muzeale de interes permanent.

Sub acest aspect, dotările și spațiile libere se pot clasifica pe criterii ale intensității relațiilor sociale, pentru fie-

care tip de astfel de amenajări existând categorii de solicitanți permanenți sau ocazionali, interacțiunea dintre activitățile desfășurate în dotările social-culturale și interesele particulare ale locuitorilor generând o anumită funcție socială. Dacă principalele caracteristici ale unui spațiu expozițional devin calități polarizatoare, atunci muzeul respectiv va fi considerat o entitate spațială și funcțională reprezentativă pentru zona în care se află amplasat. Din această perspectivă, analiza psiho-topologică a spațiului public de interes cultural, reprezentat de Muzeul Chimiei „Petru Poni”, relevă existența relațiilor obiective sau fenomenologice între ambiantă și persoană (sau grupuri de persoane), cadrul de desfășurare a acestor relații fiind definit ca spațiu psiho-topologic.

Psihotopologia demonstrează că funcționalitatea prin divizare, caracteristică planului general al clădirii muzeului, se bazează pe compartimentarea planurilor, fiecare divizare fiind afectată unei funcțiuni expoziționale specifice. Trasarea parcurșurilor de circuit muzeal conturează, pe de o parte, o legătură tematică între încăperile muzeului și, pe de altă parte, o relație multivalentă între clădirea propriu-zisă și grădina înconjurătoare.

În ambele cazuri, importante sunt aspectele legate de proximitate, de evidențierea spațiului fix, semifix și informal, spațiul fix reprezentând matca în care sunt păstrate multe secvențe comportamentale ale oamenilor, iar reliefarea relațiilor ambiantă—cultură—personalitate oferă colectivității posibilitatea de a alege tipul de ambiantă în acord cu acea formă a spațiului fix denu-

mită spațiul memoriei, formă referitoare la trecutul fizic, mai precis la valorile spirituale privite prin prisma trecutului locurilor (elemente naturale, obiceiuri, evenimente memoriale). Amplasarea în plan urban a muzeului constituie deci un factor important în percepția publicului. Un ansamblu de acest gen realizat prin gruparea elementelor componente, în jurul unui nucleu este accentuat printr-un detaliu arhitectural deosebit în elaborarea compozițiilor ansamblurilor fiind asigurată o suficientă diversitate în cadrul căreia se exprimă o unitate ce respectă principiul armoniei, impunându-se necesitatea ca în întreg să existe un motiv predominant.

În discutarea percepției de către public a relației peisaj urban—obiectiv muzeal, se constată că silueta arhitectonică inconfundabilă a clădirii ce adăpostește Muzeul Chimiei „Petru Poni”, împreună cu spațiul aferent, reprezintă un perimetru aparte, ușor de recunoscut, cu caracteristici coloristice, ambientale și de desfășurare arhitectonică ce se impun vizitatorului prin decupajul pe care-l operează în perspectivă. Avantajul oferit de perspectivă, ca spațiu peisagistic, constă în concentrarea atenției asupra unui anumit punct și în evidențierea spațiului dintre spectator și limitele privelistii, plantațiile jucând rolul unor culise care ascund tot ce nu este interesant sau tot ce distrage atenția de la obiectivul principal. Impresia vizuală cu privire la repartiția a tot ceea ce atrage atenția în compoziția peisajului oferit de parcul muzeului este influențată de diversele mărimi ce se găsesc în raza vizuală a publicului, mărimile inegale dând posibilitatea împărțirii cadrului în elementele sale componente, conform cu importanța lor. Relațiile stabilite între mărimea formei arhitecturale și înălțimea normală a omului sunt percepute gradual, contrastul dintre plastica dezvoltată în formele geometrice ale clădirii și eleganța reținută a formelor arboricole reliefând subtila opoziție dintre regularismul sobru al Casei și iregularismul vivacității naturale, tinzând către un pitoresc aparte în valențele iluminativ coloristice ale peisajului, obiectivele

volumetrice care înconjoară ansamblul armonizând adâncimea cu lărgimea lui, din perspectiva proporțiilor referitoare la mărimea siluetei omenestii.

Alece care face legătura între poartă și clădire (cu o lungime de 50 m), prezintă avantajul amplificării efectului perspectival, beneficiind și de plantarea bilaterală a unui șir de arbuști columnari (tuia), asigurând deplasarea într-o direcție precisă, care, percepută de către public mai evident și mai clar, contribuie la obținerea unei note de solemnitate.

Parcul muzeului conține linii și forme concepute și trasate liber, cu motive firești naturale în aspectul vegetației. În general, predomină arborii sferici (tei, duzi, nuci), recomandați în plantații solitare, recunoscuți fiind printr-o înflorire deasă și bogată. În apropierea Casei (ce aparține stilului neoclasic), în jumătatea estică a parcului, se află o movilă pe care odinioară se înălța un „chiosc al poeziei”, unde citeau versuri M. Eminescu, V. Micle, M. Cugler — Poni, chiosc semideschis cu acoperiș paralelipipedic construit în întregime din lemn.

Spațiul colectiv astfel conceput devine un factor psihologic al ambianței.

Factorul cultural (rezultat din atribuțiile istorice și sociale care au intrat deja în obișnuința și uzul cotidian al vieții colective), precum și factorul spațial (provenit din integrarea graduală a spațiului colectiv în structura geografică și arhitecturală a teritoriului) formează așadar, împreună cu factorul cantitativ, o unitate conceptuală de sine stătătoare, calitatea spațiului colectiv rezultând din specificul cultural — istoric-geografic și funcțional al zonei considerate, într-o perioadă determinată a existenței unui anumit oraș.

În plan psiho-social, legătura vizitatorului cu muzeul este un reflex al conștiinței apartenenței la o unitate de spațiu și de indivizi. Consecințele arhitectural-urbanistice sunt deci referitoare la modul de grupare a dotărilor social culturale dependente de legătura rațională a existenței umane față de o localitate, legătura specifică de grup social și de legătura datorată obișnuinței. Plecând de

la aceste considerații, se remarcă faptul că un obiectiv muzeal constituie nu numai un punct de interes cultural, ci se și integrează în structuri stimulatoare, vizând chiar remodelarea ciclică a sistemului ambiant al unei anumite zone pe baza analizei psihotopologice și interpretării elementelor componente ale spațiilor colective.

Din această perspectivă, relația peisaj urban — obiectiv muzeal — percepție publică poate fi discutată în lumina teoriei lui Proshanski, Ittelson și Rivlin, care au enunțat ipoteza fundamentală a psihologiei ambianței și anume: proprietățile ambianței fizice și spațiale influențează în mare măsură comportamentul uman. H. Osmond observă că acest comportament manifestă, la un moment dat, o oarecare diversitate în spațiu considerat, iar Kafka remarcă faptul că percepția ambianței e unică și diferită pentru fiecare individ. Ambianța fizică fiind neutră și căpătând semnificație numai atunci când în parte este percepută, deci atunci când deviază de la un nivel stabil și constant de adaptare, impresia pe care muzeul o oferă vizitatorilor poate fi considerată nu doar o simplă sumă a imaginilor construcțiilor, a poziției lor, a aspectului lor plastic sau a interioarelor, ci și o rezultantă a activităților ce sunt grupate în cadrul muzeului și sunt potențate de calități polarizatoare în plan cultural și de numărul persoanelor care frecventează obiectivul respectiv.

Evident, spațiile fixe și semifixe incluse în spațiul colectiv aflat în discuție suferă o modelare în funcție de factorul cultural.

Caracteristicile amintite sunt parțiale și rezultate ale interacțiunilor muzeu-școală, deoarece elevii și studenții re-

prezintă majoritatea vizitatorilor muzeului.

Se impune, astfel, concluzia că modalitățile de comunicare sunt insuficiente în limita unui singur program.

Diversitatea, în percepția publicului, presupune armonie și contrast, incluse în ambiantul obiectivului muzeal. Organizarea spațială pe baza principiilor simetriei, repetiției și progresiei este astfel completată de o tematică adecvată, de o desfășurare expozițională focalizată, surprinzând esența ideatică într-o manieră care să răspundă cerințelor tuturor categoriilor de vizitatori.

Exprimând necesitatea de a reflecta estetic și simbolic un obiectiv cu impact cultural bine determinat, relația între Muzeul „Petru Poni” și peisajul urban este percepută de către public ca o sumă de oferte sociale fie în planul dialogului între generații, fie în cel al reconfortării fizice și psihice, fie în cel al contemplării unui perimetru uitat de timp, de unde secolul al XIX-lea nu a plecat niciodată, închizând în sine o fărâamă din Iașul acelor vremuri nostalgice apuse.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Carmazinu, I., Cacovski, V., *Peisaj estetic vizualizant*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974.

Cosma, J., *Centre civice*, Editura Tehnică, București, 1979.

Doicescu, O., *Orașul și substanța lui*, „Arhitectura”, nr. 4/1973

Gheorghiu, A., *Pentru o tipologie a orașelor din România*, „Arta plastică”, tom. 18, nr. 1, Editura Academiei, 1971.

Proshansky, H., *The influence of the physical environment on behavior*, in „Environmental Psychology”, 1970.

Stoenescu, I., *Prevederi în traficul urban*, „Arhitectura”, nr. 3—4, 1972.